

Załącznik
do Uchwały Nr XV/135/2012
Rady Powiatu Słupskiego
z dnia 27 marca 2012 r.

POWIATOWY PROGRAM
ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
NA LATA 2012 – 2014

SŁUPSK 2012

Spis treści:

I.	WSTĘP	3
II.	REKOMENDACJE DLA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2012 – 2014	4
III.	CHARAKTERYSTYKA I ANALIZA RODZIN ZASTĘPCZYCH W POWIECIE SŁUPSKIM.....	5
IV.	CHARAKTERYSTYKA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE SŁUPSKIM.....	12
V.	STRUKTURA PIECZY ZASTĘPCZEJ PO 1 STYCZNA 2012 ROKU.....	14
VI.	STRUKTURA RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE SŁUPSKIM	15
VII.	ANALIZA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISK RODZIN NATURALNYCH.....	16
VIII.	LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH W LATACH 2012 – 2014	19
IX.	CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2012 – 2014	20
X.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	23
XI.	ODBIORCY PROGRAMU	24
XII.	REALIZATORZY PROGRAMU	24
XIII.	MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	24

I. WSTĘP

Z dniem 1 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która wprowadziła znaczące zmiany w dotychczasowym systemie opieki nad dzieckiem i rodziną. Ustawa zawiera nowe regulacje w kwestiach dotyczących wspierania rodziny oraz organizacji systemu pieczy zastępczej. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Ustawa nałożyła nowe obowiązki na jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz podzieliła kompetencje. Od 1 stycznia 2012 r. gmina jest odpowiedzialna za pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym za poradnictwo specjalistyczne dla rodzin i zapewnienie usług asystentów rodziny. Do zadań własnych gminy należy również tworzenie i rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, a także współfinansowanie pobytu dzieci z terenu gminy w pieczy zastępczej. Do zadań własnych powiatu należy:

- 1) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- 2) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziną i instytucjonalną pieczę zastępczą,
- 3) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych oraz szkolenie kandydatów do pełnienia tych funkcji,
- 4) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia i specjalistycznego poradnictwa,
- 5) wyznaczenie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Do kompetencji samorządu województwa należy organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych oraz prowadzenie ośrodka preadopcyjnego i regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej.

Zgodnie z art. 182 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Starosta Słupski zarządzeniem nr 91/2011 z dnia 3 października 2011 roku organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie wyznaczył Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Słupsku, w związku z czym większość zadań powiatu z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej realizowanych jest przez tę jednostkę.

Art. 180 pkt 1 wyżej cytowanej ustawy zobowiązuje powiat do opracowania i realizacji 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Przedkładany Program został opracowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Słupsku i poddany konsultacjom społecznym. W Programie wskazano na konieczność podjęcia działań rozwijających i wspierających rodzinną pieczę zastępczą oraz usamodzielniających się wychowanków, a także podnoszących poziom świadczonych usług przez instytucjonalną pieczę zastępczą funkcjonującą na terenie powiatu. Uchwalenie Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 – 2014 pozwoli również na pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań z zakresu pieczy zastępczej.

II. REKOMENDACJE DLA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2012 – 2014

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Słupskiego na lata 2012 – 2014 wpisuje się w następujące dokumenty strategiczne:

- 1) Narodowy Plan Działań na Rzecz Dzieci 2004 – 2012 „POLSKA DLA DZIECI”,
- 2) Strategia Państwa dla Młodzieży na lata 2003 – 2012,
- 3) Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego przyjęta uchwałą nr 587/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 18 lipca 2005 roku,
- 4) Strategia Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego do 2013 roku przyjęta uchwałą nr 1056/L/06 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 lipca 2006 roku,
- 5) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Słupskim na lata 2002 – 2012.

III. CHARAKTERYSTYKA I ANALIZA RODZIN ZASTĘPCZYCH W POWIECIE SŁUPSKIM

Rodzina zastępcza to oparta na modelu wychowania rodzinnego forma pieczy zastępczej nad dziećmi i młodzieżą pozbawionymi trwale lub czasowo opieki rodziców biologicznych, która w wypełnianiu swoich funkcji kieruje się dobrem przyjętego dziecka i poszanowaniem jego praw. Rodzina zastępcza zapewnia dziecku warunki rozwoju i wychowania odpowiednie do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju, w tym: odpowiednie warunki bytowe, możliwości rozwoju fizycznego i społecznego, możliwości zaspakajania indywidualnych potrzeb dziecka, możliwości właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań, odpowiednie warunki do odpoczynku i organizacji czasu wolnego.

Na podstawie obowiązujących do dnia 31.12.2011 r. przepisów ustawy o pomocy społecznej rodziny zastępcze dzieliły się na: **rodziny spokrewnione z dzieckiem**, w których opiekę nad dzieckiem sprawowały osoby, które łączył stopień pokrewieństwa, np. dziadkowie, rodzeństwo, wujostwo, **rodziny niespokrewnione z dzieckiem**, w których opiekę nad dziećmi sprawowały osoby prawnie obce dla dziecka, których nie wiązał żaden stosunek pokrewieństwa oraz **rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem**. Rodziny zawodowe dzieliły się na:

- *rodziny zawodowe wielodzietne* - w takiej rodzinie umieszczanych było w tym samym czasie nie mniej niż troje i nie więcej niż sześcioro dzieci. W przypadku konieczności umieszczenia w rodzinie liczego rodzeństwa liczba dzieci w takiej rodzinie zastępczej mogła się zwiększyć;
- *rodziny zawodowe o charakterze pogotowia rodzinnego* - jedna z form rodzin zastępczych, w której opieka była sprawowana na zasadzie interwencji i trwała do momentu umieszczenia dziecka przez sąd w rodzinie naturalnej, w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo- wychowawczej. W takiej rodzinie można było umieścić nie więcej niż troje dzieci na pobyt okresowy do czasu unormowania sytuacji życiowej dziecka, nie dłużej niż na dwanaście miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach pobyt dziecka mógł być przedłużony, jednak nie więcej niż o kolejne trzy miesiące;
- *rodziny zawodowe specjalistyczne*, w których umieszczane były dzieci niedostosowane społecznie albo dzieci z różnymi dysfunkcjami, problemami zdrowotnymi, wymagające szczególnej opieki i pielęgnacji. W rodzinie takiej mogło wychowywać się w tym samym czasie nie więcej niż troje dzieci.

W powiecie śluskim w latach 2009 – 2011 w ogólnej liczbie rodzin zastępczych zdecydowanie dominowały rodziny spokrewnione. Rodziny niespokrewnione stanowiły nieco ponad 10 % ogółu rodzin. Liczba rodzin zawodowych kształtowała się na bardzo niskim poziomie i pozostawała praktycznie niezmienna. W analizowanym okresie systematycznie rosła liczba dzieci przebywających w wielodzietnych rodzinach zawodowych, spadła natomiast liczba dzieci przebywających w pogotowiu rodzinnym, co spowodowane było przekwalifikowaniem jednej rodziny z funkcji pogotowia rodzinnego na rodzinę zawodową wielodzietną. Najwięcej dzieci, bo aż ponad 70 % przebywało w rodzinach spokrewnionych.

Tabela 1.

Liczba rodzin zastępczych w powiecie śluskim w latach 2009 – 2011 (od 1.01 do 31.12 każdego roku)

Rodziny zastępcze	2009		2010		2011	
	L	%	L	%	L	%
Spokrewnione	135	85,44	135	84,91	144	85,71
Niespokrewnione	17	10,76	18	11,32	18	10,71
Zawodowe wielodzietne	4	2,53	5	3,14	5	2,98
Pogotowie rodzinne	2	1,27	1	0,63	1	0,60
OGÓLEM	158	100	159	100	168	100

Tabela 2.

Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w powiecie śluskim w latach 2009 – 2011 (od 1.01 do 31.12 każdego roku)

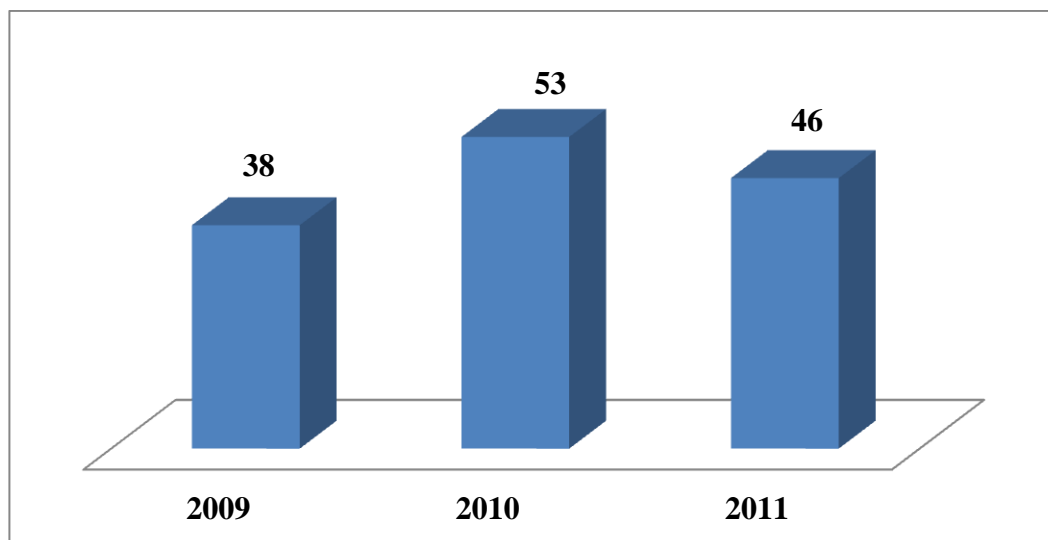
Dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych	2009		2010		2011	
	L	%	L	%	L	%
Rodziny spokrewnione	184	71,32	184	71,32	192	73,00
Rodziny niespokrewnione	36	13,95	28	10,85	27	10,27
Rodziny zawodowe wielodzietne	25	9,69	33	12,79	39	14,83
Pogotowie rodzinne	13	5,04	13	5,04	5	1,90
OGÓLEM	258	100	258	100	263	100

Zarówno w poprzednim stanie prawnym, jak i w obecnym powiat jest zobowiązany do ponoszenia wydatków na pokrycie kosztów pobytu dziecka w rodzinie zastępczej na terenie innego powiatu, w przypadku gdy miejscem zamieszkania przed umieszczeniem dziecka po raz pierwszy w pieczy zastępczej był powiat śluskim. Koszty utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów pokrywane są na podstawie porozumień zawartych między powiatami. W ostatnich trzech latach w rodzinach zastępczych na terenie innych

powiatów było umieszczonych odpowiednio w 2009 r. – 38, w 2010 r. – 53, w 2011 r. – 46 dzieci.

Wykres 1.

Liczba dzieci z powiatu słupskiego umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów w latach 2009 – 2011 (od 1.01 do 31.12 każdego roku)

W strukturze rodzin zastępczych, w przypadku rodzin spokrewnionych i niespokrewnionych dominują rodziny sprawujące opiekę nad 1 dzieckiem. W rodzinach zastępczych najliczniejszymi grupami wiekowymi są dzieci w wieku od 14 do 18 lat oraz dzieci w przedziale wiekowym od 7 do 13 lat.

Tabela 3.

Podział rodzin zastępczych w powiecie słupskim w latach 2009 – 2011 ze względu na liczbę dzieci w nich umieszczonych (stan na dzień 31 grudnia każdego roku bez uwzględnienia wychowanków, którzy ukończyli 18 rok życia i pozostają na zasadach rodziny zastępczej).

Ilość dzieci w rodzinie	Rodziny spokrewnione			Rodziny niespokrewnione			Zawodowe wielodzietne			Pogotowie rodzinne		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
z 1 dzieckiem	81	89	82	7	9	9	0	0	0	0	1	0
z 2 dziećmi	26	23	21	5	4	3	1	1	0	1	0	0
z 3 dziećmi	7	6	7	0	0	0	0	0	0	1	0	1
z 4 dziećmi	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0
z 5 dziećmi	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0
z 6 dziećmi i więcej	0	0	0	0	0	0	2	3	4	0	0	0
Razem	115	118	110	13	14	13	4	5	5	2	1	1

Tabela 4.

Wiek dzieci pozostających w rodzinach zastępczych w powiecie słupskim w latach 2009 – 2011 (stan na dzień 31 grudnia każdego roku bez uwzględnienia wychowanków, którzy ukończyli 18 rok życia i pozostają na zasadach rodziny zastępczej)

Wiek dzieci w latach	Rodziny spokrewnione			Rodziny niespokrewnione			Zawodowe wielodzietne			Pogotowie rodzinne		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
do 3	7	6	10	0	0	0	2	4	5	0	3	1
4 – 6	18	15	12	1	1	0	3	3	3	2	0	0
7 – 13	55	57	58	9	8	8	13	19	16	3	0	2
14 – 18	78	75	64	12	12	12	2	1	6	5	0	0
Razem	158	153	145	22	21	20	20	27	30	10	3	3

Wykres 2.

Wiek dzieci pozostających w rodzinach zastępczych w powiecie słupskim w latach 2009 – 2011 (bez podziału na typy rodzin)

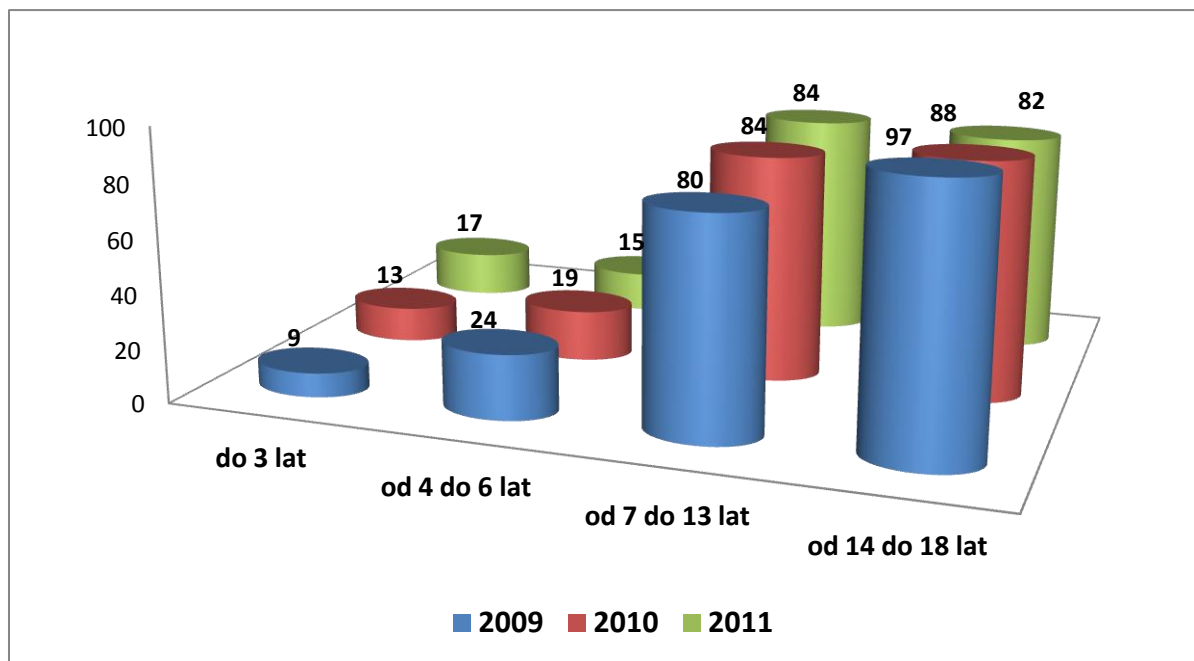

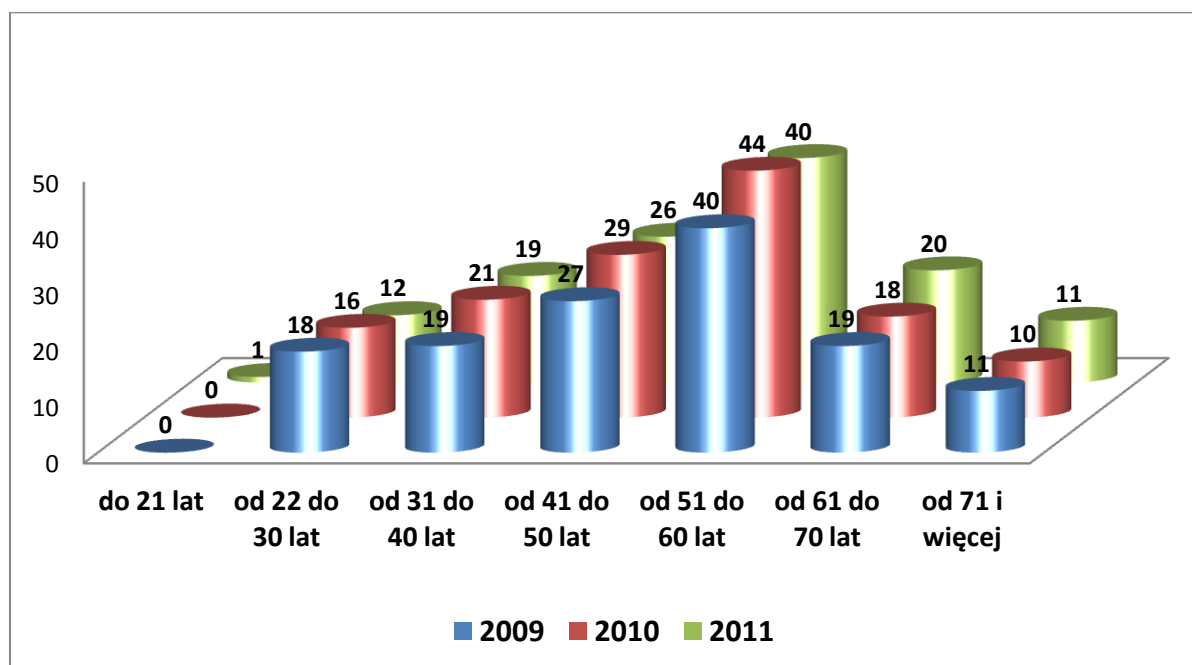
Tabela 5.

Wiek rodziców zastępczych w powiecie słupskim w latach 2009 – 2011 (stan na dzień 31 grudnia każdego roku, bez rodzin które sprawują opiekę nad pełnoletnimi wychowankami)

Wiek rodziców zastępczych	Rodziny spokrewnione			Rodziny niespokrewnione			Zawodowe wielodzietne			Pogotowie rodzinne		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
do 21 lat	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
od 22 do 30 lat	18	16	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0
od 31 do 40 lat	10	14	14	6	4	2	3	3	3	0	0	0
od 41 do 50 lat	23	23	20	3	5	5	0	0	0	1	1	1
od 51 do 60 lat	34	37	34	4	5	4	1	2	2	1	0	0
od 61 do 70 lat	19	18	19	0	0	1	0	0	0	0	0	0
od 71 i więcej	11	10	10	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Razem	115	118	110	13	14	13	4	5	5	2	1	1

Wykres 3.

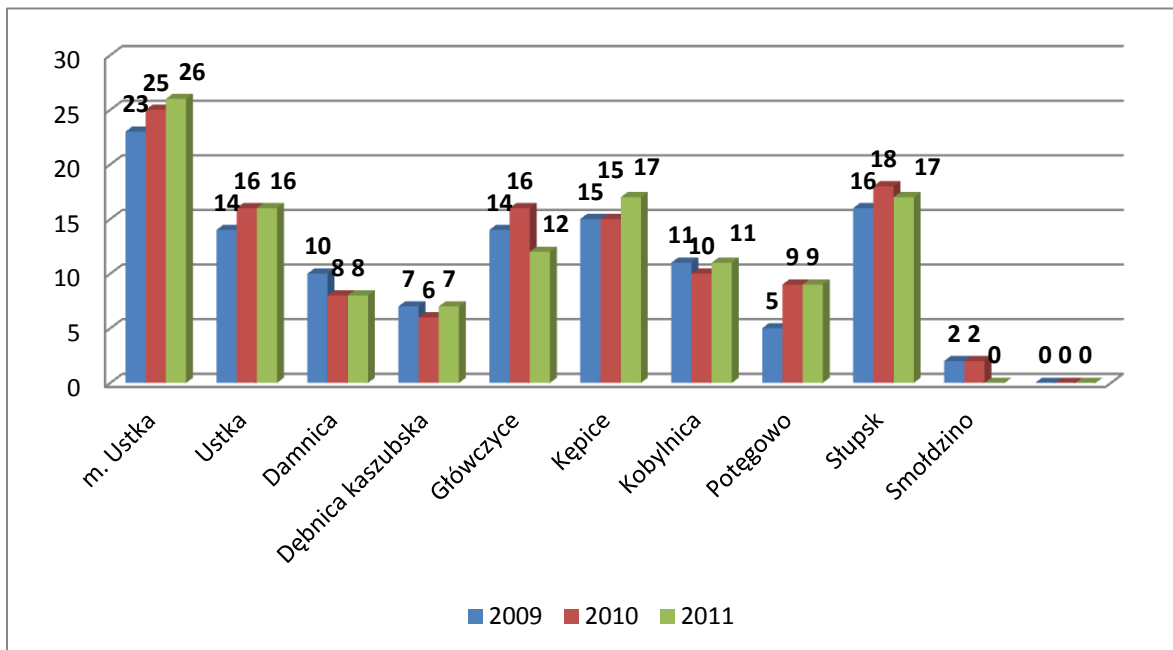
Wiek rodziców zastępczych w powiecie słupskim w latach 2009 – 2011 (bez podziału na typy rodzin)

Najwięcej jest rodzin zastępczych w przedziale wiekowym 51 – 60 lat oraz 41 – 50 lat. Taka sytuacja jest konsekwencją tego, iż dominującymi w strukturze rodzin zastępczych są rodziny spokrewnione, które najczęściej tworzą dziadkowie i wujostwo.

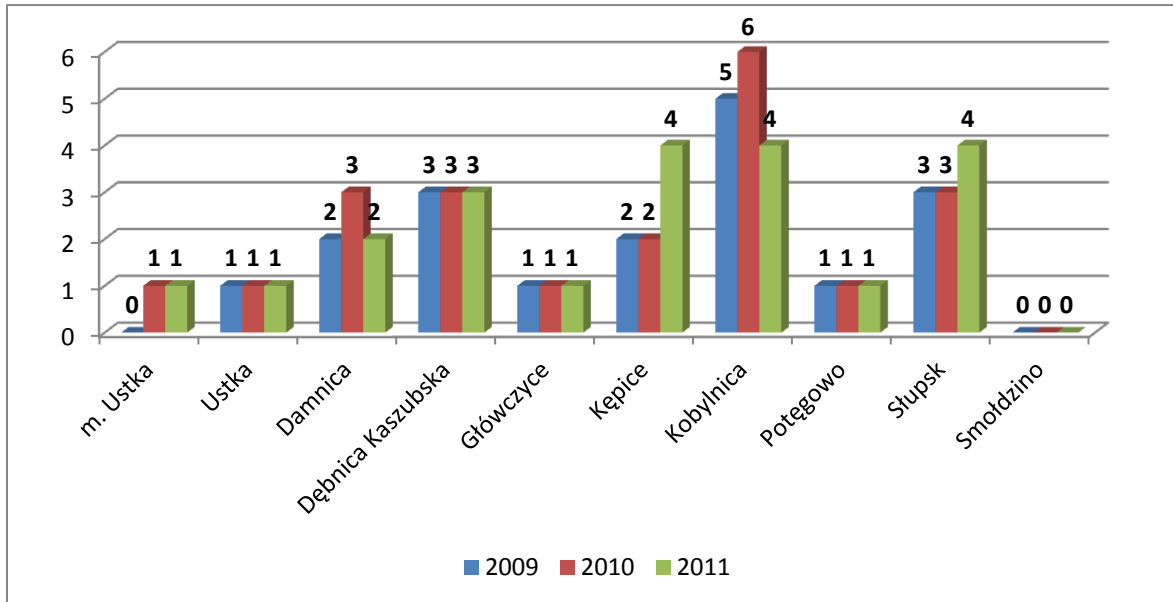
Wykres 4.

Rozmieszczenie spokrewnionych rodzin zastępczych na terenie powiatu w latach 2009 – 2011

Wykres 5.

Rozmieszczenie niespokrewnionych rodzin zastępczych na terenie powiatu w latach 2009 – 2011

W latach 2009 – 2011 najczęściej rodzin zastępczych było w Ustce. Natomiast na terenie gminy wiejskiej Ustka, Głównyżce, Kępice, Kobylnica i Słupsk liczba rodzin utrzymywała się na podobnym poziomie. Najmniej rodzin było na terenie gminy Smołdzino.

Z rodzinami zastępczymi prowadzono pracę socjalną polegającą na sporządzaniu wywiadów środowiskowych, odbywaniu wizyt monitorujących, mających na celu ustalenie sytuacji przyjętego dziecka, sposobu sprawowania opieki, dbania o zapewnienie dzieciom prawidłowych warunków rozwoju i wychowania, odpowiednich do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju. Udzielana była również pomoc w rozwiązywaniu różnorodnych problemów dotyczących powierzonych dzieci, jak i pełnoletnich wychowanków. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie sprawując nadzór nad prawidłowym procesem wychowawczym dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych współpracowało z innymi jednostkami pomocy społecznej, sądami i placówkami oświatowymi.

W związku z narastającą liczbą problemów zgłaszanych przez rodziny zastępcze, koniecznym było stworzenie rodzinom możliwości korzystania z konsultacji psychologicznych. Od 2010 r. przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Słupsku funkcjonuje grupa wsparcia dla zawodowych rodzin zastępczych. Spotkania grupy umożliwiają wzmacnianie kompetencji opiekuńczo- wychowawczych opiekunów zastępczych, dają możliwość omówienia problemów wnoszonych przez rodzinę, poprzez dzielenie się własnymi doświadczeniami, emocjami i refleksjami, poszukiwanie nowych rozwiązań, uzyskiwanie informacji zwrotnych od członków grupy i prowadzących spotkania. Wypracowane zasady obowiązujące na spotkaniach pozwalają na wzajemną otwartość oraz budowanie poczucia bezpieczeństwa i zrozumienia. Doświadczenie pokazuje, że istnieje potrzeba wspierania kolejnych działań kierowanych do rodzin zastępczych, m. in. samopomocowych, wsparcia szkoleniowego i doradztwa specjalistycznego.

Wnioski

W latach 2009 – 2011 w powiecie słupskim przeważały rodziny spokrewnione z dzieckiem. W analizowanym okresie nieznacznie wzrosła liczba rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem, przy czym liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach spadła. Nastąpił wzrost liczby dzieci przebywających w zawodowych rodzinach zastępczych, jednakże nie wzrosła liczba rodzin zawodowych, co jest największą bolączką systemu pieczy zastępczej w powiecie słupskim. Dlatego konieczna jest intensywna praca w kierunku promocji rodzicielstwa zastępczego, w celu pozyskania kandydatów na rodziców zastępczych i poszerzenia sieci zawodowych rodzin zastępczych.

IV. CHARAKTERYSTYKA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE SŁUPSKIM

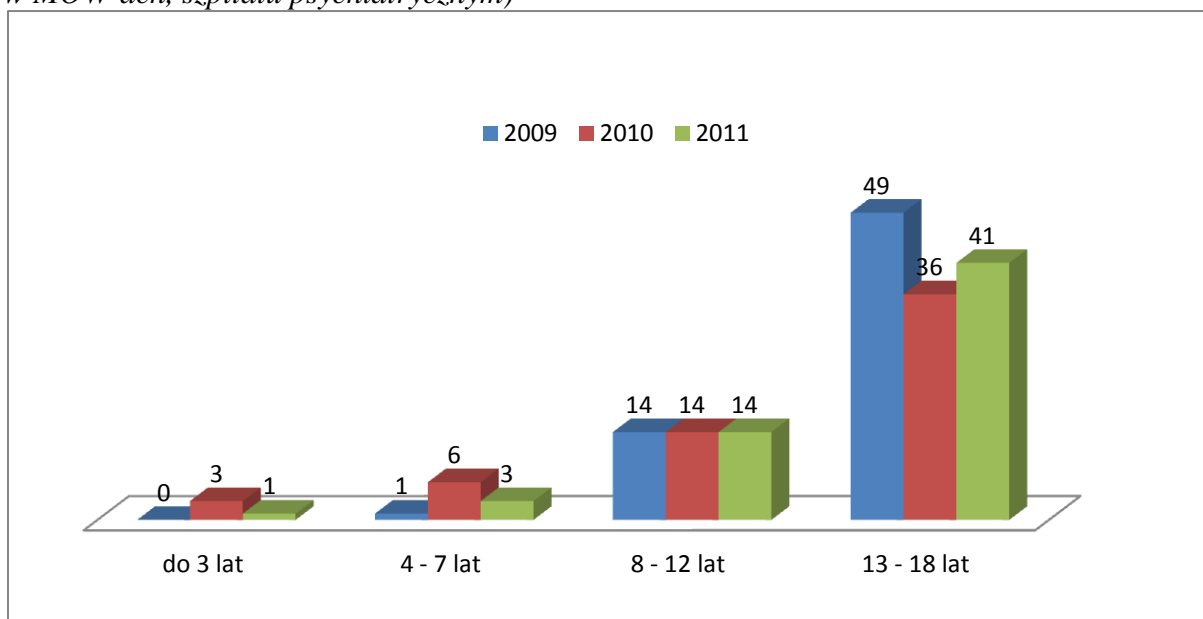
W powiecie słupskim funkcjonuje placówka opiekuńczo–wychowawcza typu socjalizacyjnego prowadzona przez Towarzystwo „Nasz Dom” z siedzibą w Warszawie. Celem placówki jest zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania oraz zaspakajanie niezbędnych potrzeb bytowych, rozwojowych, emocjonalnych, społecznych, religijnych, a także zapewnienie kształcenia w ramach realizacji metody „indywidualnych planów pracy z dzieckiem i rodziną” polegającej na wykonaniu dogłębnej analizy sytuacji dziecka i jego rodziny, a następnie wykonaniu i realizacji indywidualnego planu z dzieckiem i rodziną zmierzającego do osiągnięcia jednego z trzech następujących celów: reintegracji dziecka z rodziną, znalezienie dla dziecka trwałego miejsca w środowisku rodziny zastępczej lub adopcyjnej, usamodzielnienia.

W ramach placówki działają cztery domy jednorodzinne i jedno mieszkanie. Trzy domy znajdują się na terenie Miasta Ustka, jeden dom i jedno mieszkanie na terenie Miasta Słupsk. Każdy z domów przeznaczony jest dla 14 wychowanków, natomiast mieszkanie przystosowane jest do przyjęcia 12 wychowanków. Łączna liczba miejsc w placówce wynosi 68. Siedziba administracji placówki znajduje się w Ustce. W każdym z domów zatrudniony jest lider, który nadzoruje pracę wychowawców sprawujących bezpośrednią opiekę nad wychowankami.

W placówce opiekuńczo–wychowawczej prowadzonej na zlecenie powiatu słupskiego przez Towarzystwo „Nasz Dom” przebywają głównie dzieci z powiatu słupskiego. W przypadku posiadania wolnych miejsc i zaistnienia takiej potrzeby ze strony innych powiatów, do placówki kierowane są dzieci spoza powiatu słupskiego. Wówczas powiat kierujący dzieckiem pokrywa koszty jego utrzymania w placówce. Jak wynika z poniższego wykresu liczba dzieci z powiatu słupskiego posiadających aktualne skierowania do Domów dla Dzieci Towarzystwa „Nasz Dom” nieznacznie spadła, bowiem na koniec roku 2009 było to 64 dzieci, natomiast na 31 grudnia 2010 i 2011 roku liczba ta wynosiła 59. Duży spadek nastąpił w przypadku dzieci kierowanych przez powiat słupski do placówek na terenie innych powiatów. Na 31 grudnia 2009 roku w placówkach na terenie innych powiatów przebywało 34 dzieci, podczas gdy na koniec 2011 roku było ich tylko 10, z czego większość to dzieci w wieku do 3 lat przebywające w placówce dla małych dzieci.

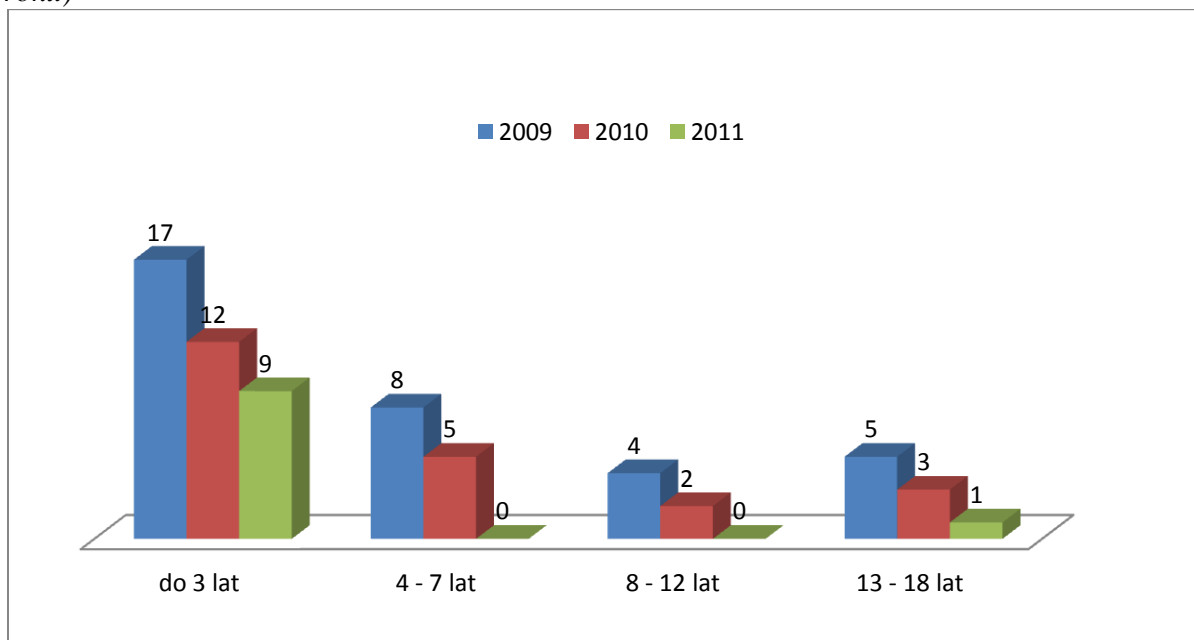
Wykres 6.

Dzieci posiadające aktualne skierowanie do Domów dla Dzieci Towarzystwa „Nasz Dom” w latach 2009 – 2011 z uwzględnieniem wieku dzieci (stan na 31 grudnia każdego roku, w łącznej liczbie uwzględniono również wychowanków przebywających poza domami, np. w MOW-ach, szpitalu psychiatrycznym)

Wykres 7.

Dzieci przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów w latach 2009 – 2011 z uwzględnieniem wieku dzieci (stan na 31 grudnia każdego roku)

Wnioski

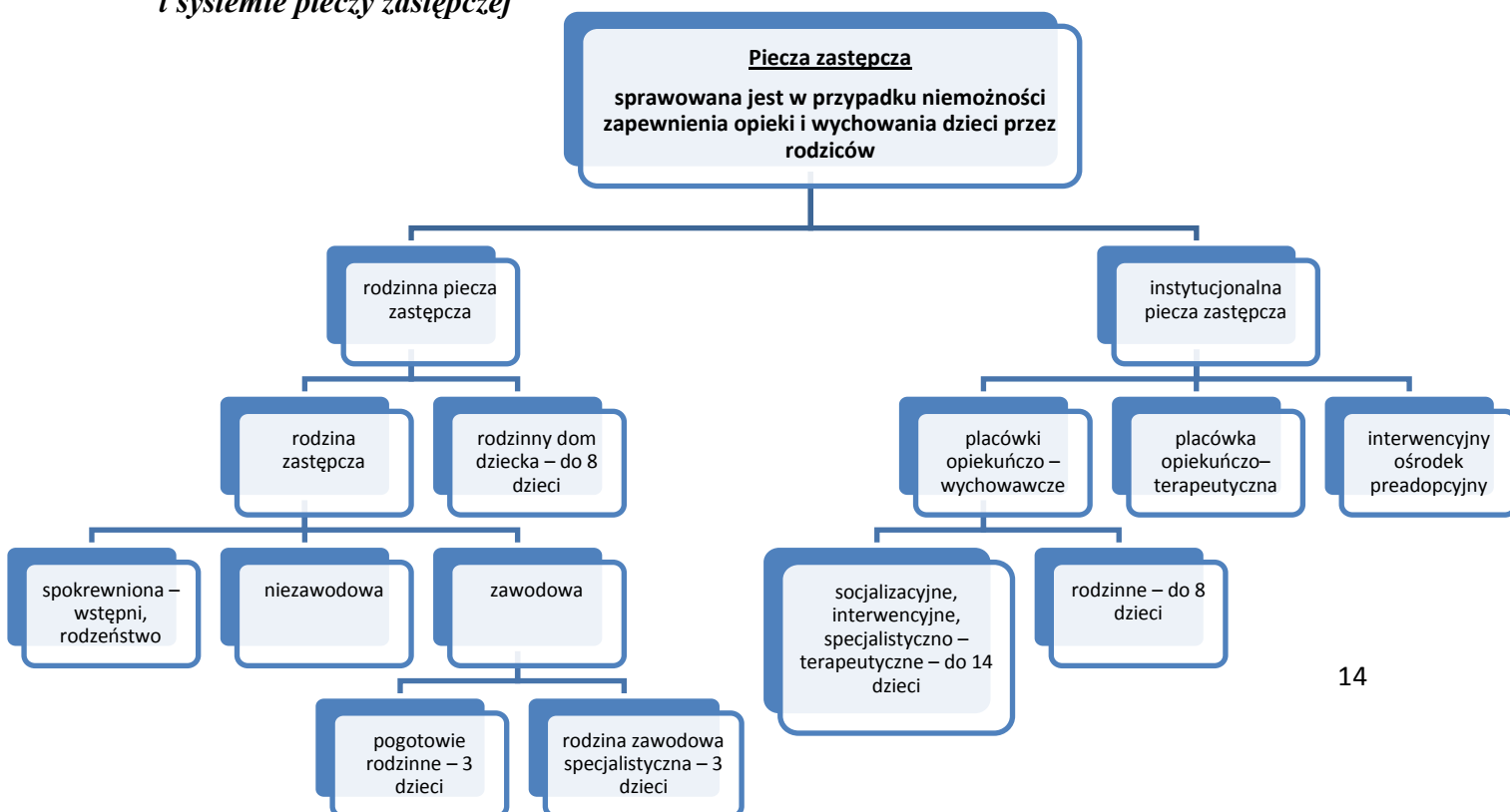
Instytucjonalną pieczę zastępczą na terenie powiatu słupskiego stanowią Domy dla Dzieci Towarzystwa „Nasz Dom”. W latach 2009 – 2011 nieznacznie spadła liczba dzieci przebywających w ww. placówce. Ponad 90 proc. dzieci z powiatu słupskiego przebywających w placówce Towarzystwa „Nasz Dom” to dzieci w wieku powyżej 8 lat. W roku 2011 placówka ta zapewniała miejsce prawie dla wszystkich dzieci będących w wieku powyżej 3 lat. Tylko małe dzieci, głównie noworodki były kierowane do placówki na terenie innego powiatu - w Lęborku.

V. STRUKTURA PIECZY ZASTĘPCZEJ PO 1 STYCZNA 2012 ROKU

Zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ta ostatnia sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są: rodzina zastępcza i rodzinny dom dziecka. Rodziny zastępcze dzielą się na: **spokrewnione**, które stanowią wstępni lub rodzeństwo dziecka, **niezawodowe** – osoby nie będące wstępnymi, ani rodzeństwem dziecka oraz **rodziny zastępcze zawodowe**, w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowe specjalistyczne. Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest natomiast w formach: placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.

Schemat 1.

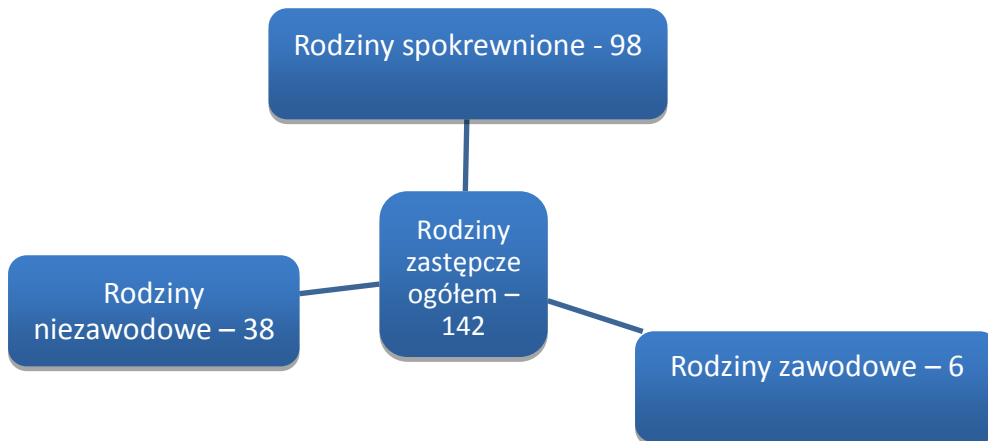
Struktura pieczy zastępczej w świetle ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

VI. STRUKTURA RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE SŁUPSKIM

Schemat 2.

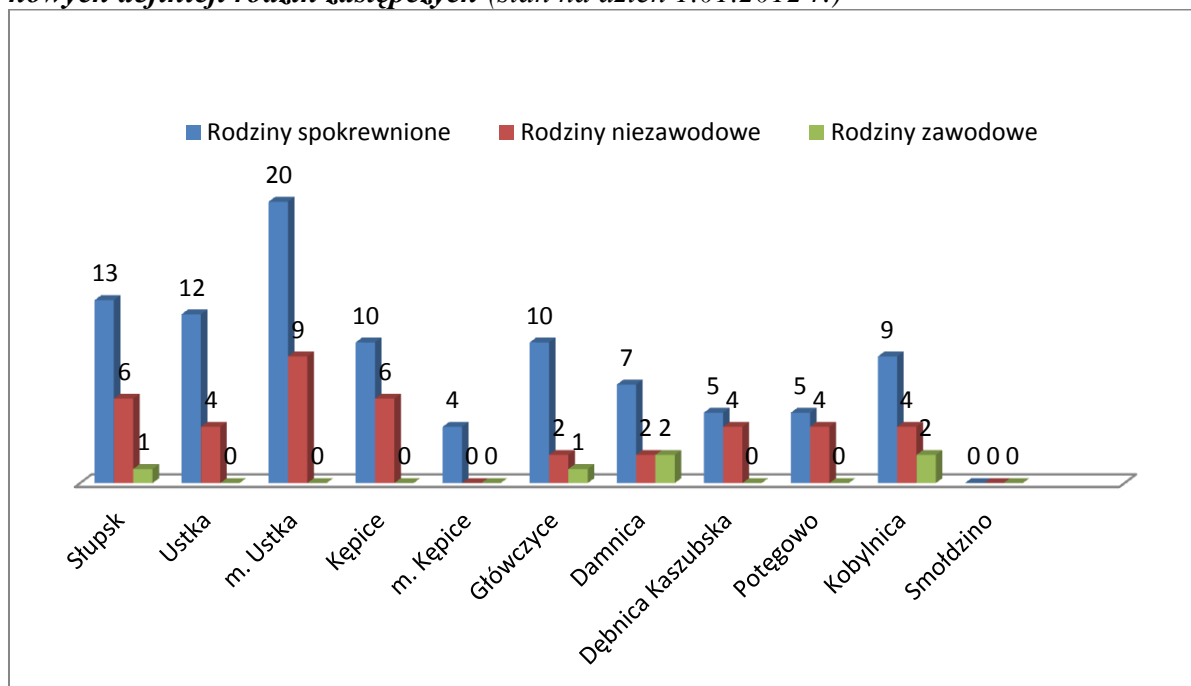
Struktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie słupskim na dzień 1 stycznia 2012 r.

Z powodu zmiany w definicji rodzin, w powiecie słupskim zmniejszyła się liczba rodzin spokrewnionych, natomiast wzrosła liczba rodzin niezawodowych.

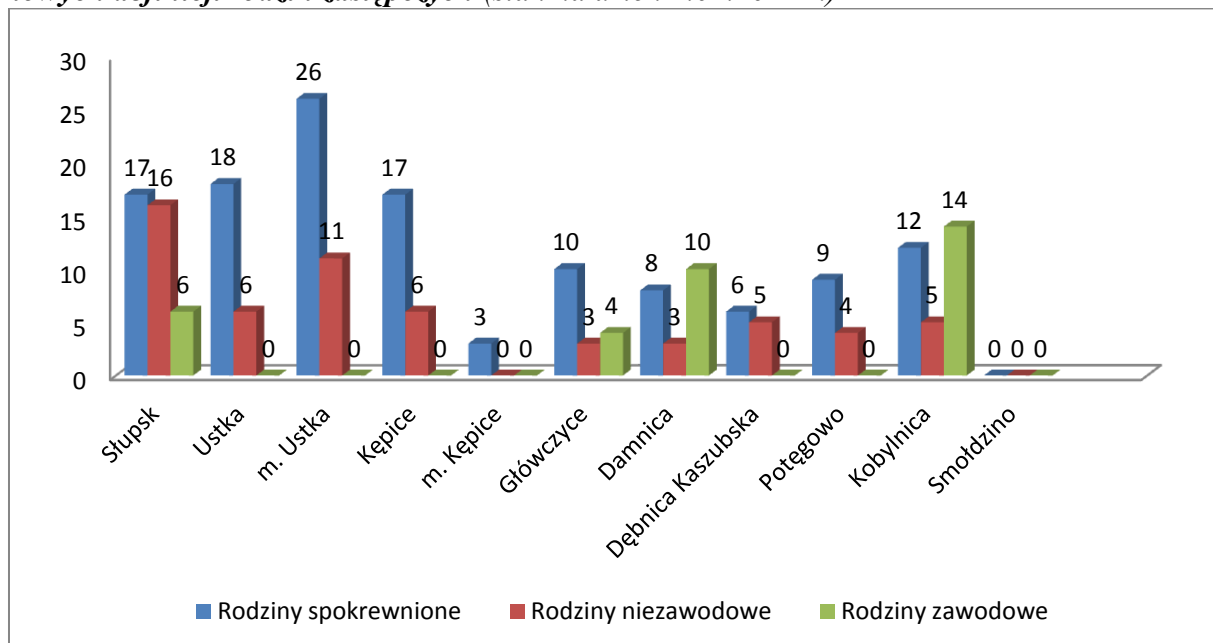
Wykres 6.

Rozmieszczenie rodzin zastępczych w gminach powiatu słupskiego, z uwzględnieniem nowych definicji rodzin zastępczych (stan na dzień 1.01.2012 r.)

Wykres 7.

Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w gminach, z uwzględnieniem nowych definicji rodzin zastępczych (stan na dzień 1.01.2012 r.)

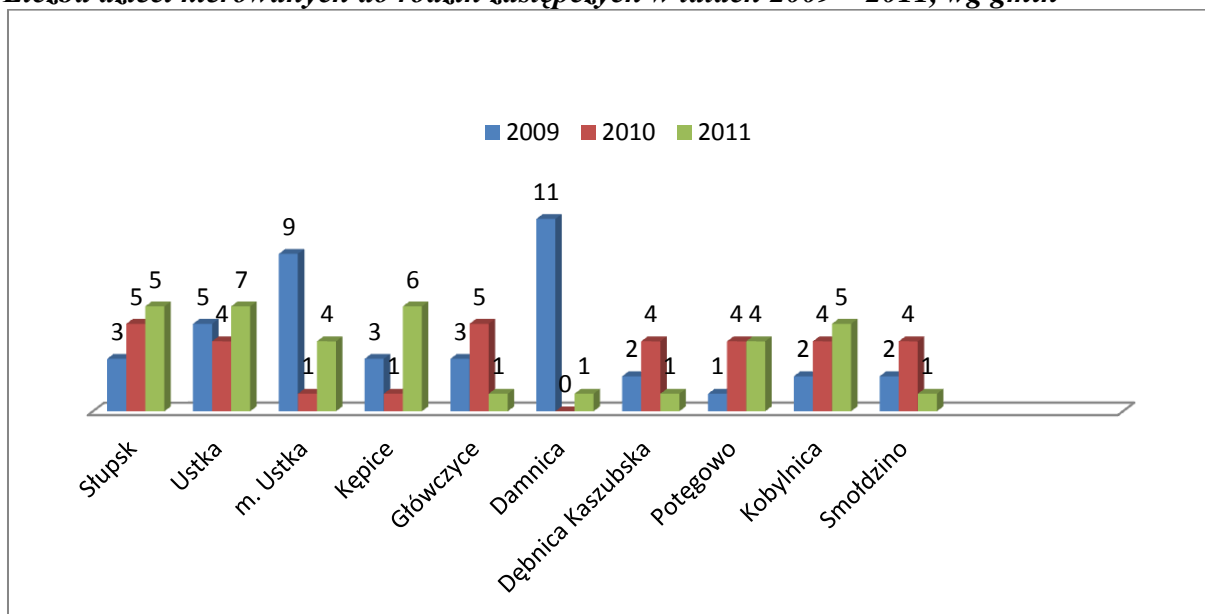

VII. ANALIZA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISK RODZIN NATURALNYCH

W ostatnich dwóch latach zmniejszyła się liczba dzieci kierowanych do pieczy zastępczej w porównaniu z rokiem 2009. Do rodzin zastępczych w roku 2009 skierowanych było 41 dzieci, w roku 2010 – 32, a w roku 2011 – 35. W okresie ostatnich trzech lat najwięcej dzieci do rodzin zastępczych trafiło z gmin: Ustka (16), miasto Ustka (14 dzieci), Słupsk (13 dzieci) i Damnica (12 dzieci). Najmniej dzieci umieszczanych było z gmin: Smółdzino i Dębница Kaszubska (po 7).

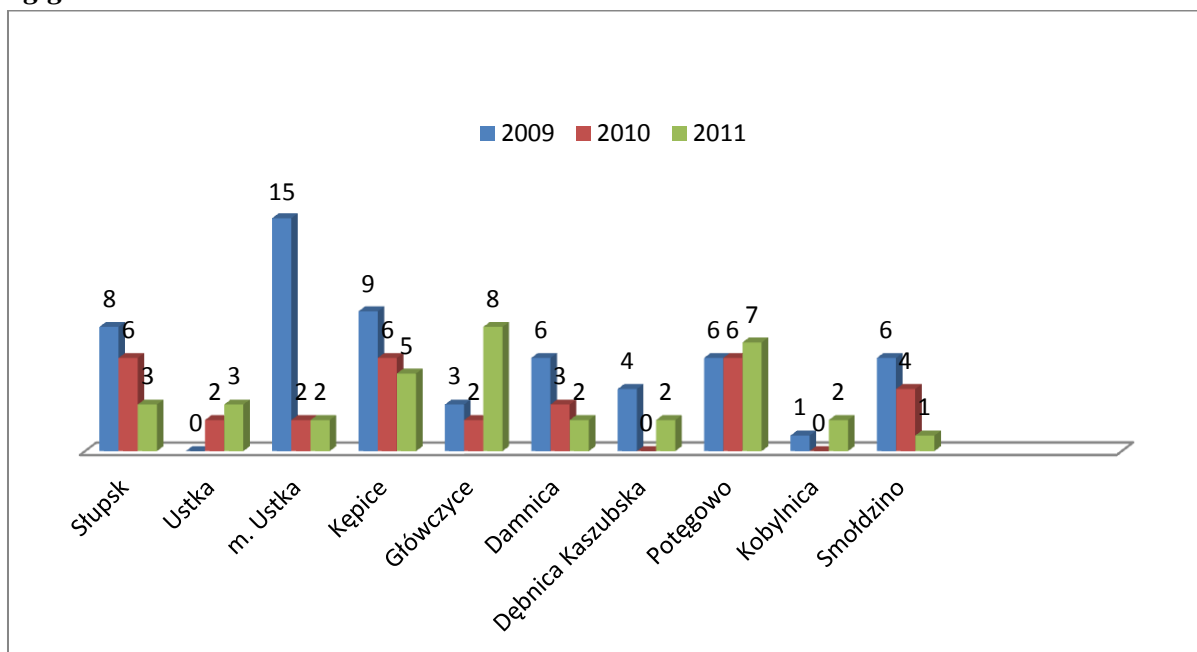
Wykres 8.

Liczba dzieci kierowanych do rodzin zastępczych w latach 2009 – 2011, wg gmin

W latach 2010 i 2011, w porównaniu z rokiem 2009 znacznie spadła liczba skierowań do placówek opiekuńczo-wychowawczych. Liczba dzieci kierowanych do placówek zmniejszyła się prawie o połowę; w roku 2009 do placówek skierowano 58 dzieci, w 2010 – 31 i w 2011 – 35. Do placówek opiekuńczo-wychowawczych najczęściej dzieci trafiło z gminy Kępice (20), następnie z miasta Ustka i gminy Potęgowo (po 19), z gminy Słupsk (17), najmniej z gminy Kobylnica (3). Analizując wiek dzieci można zauważyć, że w ostatnich latach rosła liczba najmłodszych dzieci kierowanych do placówek. Niepokojący jest wzrost liczby noworodków umieszczanych w pieczy zastępczej. Do 31 grudnia 2011 r. dzieci w wieku do 6 roku życia mogły być umieszczane w Placówce Wielofunkcyjnej Nr 2 „Dom w Ogrodzie” w Lęborku i tam głównie były kierowane. Od 1 stycznia 2012 r. ww. placówka jest wygaszana i nie ma możliwości umieszczenia w niej dzieci. W powiecie funkcjonują placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, w których zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie można umieszczać dzieci poniżej 7 roku życia. To w połączeniu z niewielką liczbą wolnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej stanowi realne zagrożenie, że nie będzie możliwe zapewnienie miejsc w pieczy zastępczej dla najmłodszych dzieci, w szczególności dla noworodków.

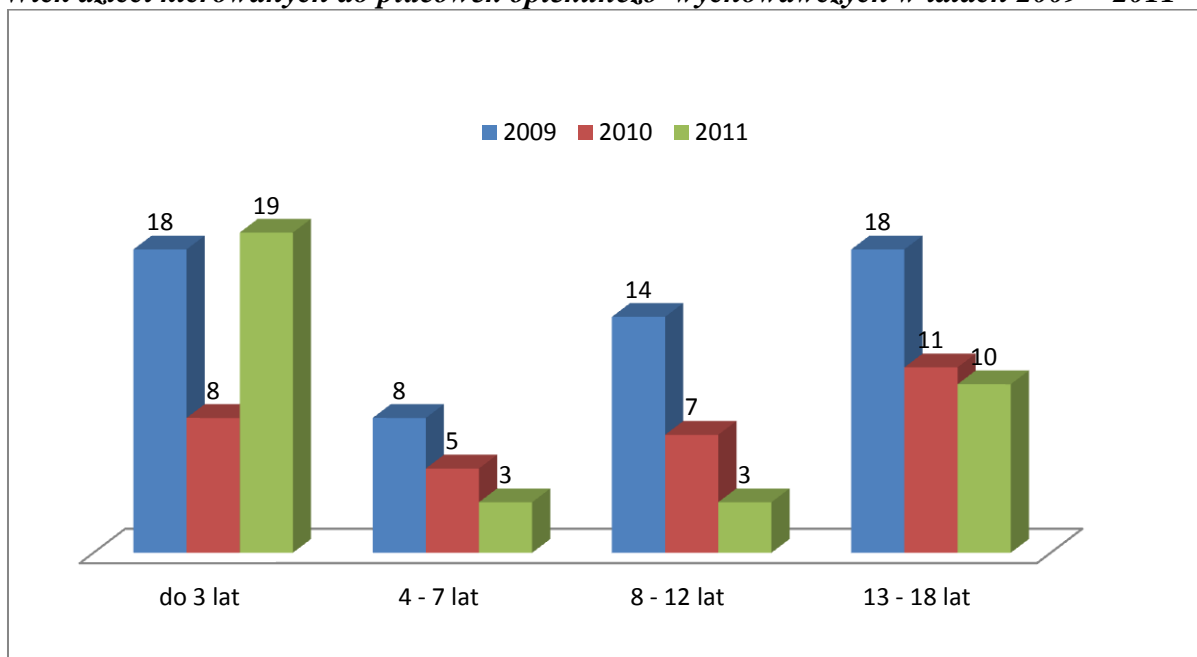
Wykres 9.

Liczba dzieci kierowanych do placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2009 – 2011, wg gmin

Wykres 10.

Wiek dzieci kierowanych do placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2009 – 2011

Na podstawie uzyskanych danych z ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących w powiecie słupskim sporządzono analizę rodzin zagrożonych odebraniem dzieci i umieszczeniem ich poza środowiskiem rodzinnym. Poniższa tabela przedstawia liczbę takich

rodzin z podziałem na wiek oraz dzieci zagrożonych oddzieleniem od rodziny biologicznej i umieszczeniem w pieczy zastępczej.

Tabela 5.

Rodziny zagrożone odebraniem dzieci z podziałem na gminy powiatu słupskiego (wg danych uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej)

GMINA/MIASTO	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI	WIEK DZIECI	
			0 – 7 lat	8 – 18 lat
Damnica	1	2	0	2
Miasto Ustka	4	8	4	4
Ustka	5	14	5	9
Główczyce	13	55	25	30
Kępice	5	12	12	0
Słupsk	17	58	25	33
Potęgowo	3	5	4	1
Smoldzino	7	22	3	19
Dębica Kaszubska	2	5	2	3
Kobylnica	12	32	10	22
RAZEM	69	213	90	123

Wskazane przez gminy rodziny najczęściej objęte są już nadzorami kuratorskimi, pracują z nimi również pracownicy socjalni ośrodków pomocy społecznej, pedagodzy szkolni, jednakże mimo interdyscyplinarnego wsparcia nie zawsze udaje się przeciwdziałać negatywnym skutkom ich funkcjonowania. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza nowy zawód na poziomie gmin – asystenta rodziny, którego zadaniem będzie praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w celu przywrócenia rodzinie zdolności do wywiązywania się z obowiązków wobec dzieci. Wykazane przez gminy rodziny z pewnością zostaną objęte pracą asystentów, co powinno przyczynić się do poprawy ich funkcjonowania. Pożądanym rezultatem pracy ze wskazanymi rodzinami będzie pozostawienie dzieci w rodzinach naturalnych.

VIII. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH W LATACH 2012 – 2014

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i limitowania rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie. Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej, informacji gmin na temat zagrożeń w środowiskach rodzin biologicznych, uwzględniając realne możliwości finansowe

powiatu, ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2012 – 2014, jak w poniższej tabeli.

Tabela 6.

Limit zawodowych rodzin zastępczych w powiecie słupskim na lata 2012 – 2014

Rok	Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych, w tym rodzinnych domów dziecka
2012	10
2013	12
2014	14

IX. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2012 – 2014

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 – 2014 jest tworzenie warunków do skutecznego rozwoju systemu pieczy zastępczej w powiecie słupskim z ukierunkowaniem na formy rodzinne.

Cele szczegółowe oraz kierunki działań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 – 2014 przedstawia poniższa tabela.

Nr celu szczegółowego	Nazwa i opis celu	Kierunki działania
Cel 1	<p><u>Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej</u></p> <p><i>Głównym założeniem jest pozyskiwanie kandydatów do pełnienia niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka. Umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej zapewni mu uzyskanie warunków bytowych i rozwojowych najbardziej zbliżonych do naturalnego środowiska rodzinnego.</i></p>	<p>Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego w środowisku oraz budowanie pozytywnego wizerunku rodzinnej pieczy zastępczej; 2) Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze oraz do prowadzenia rodzinnych domów dziecka; 3) Organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze, do prowadzenia RDD i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

<p>Cel 2</p>	<p><u>Poprawa funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej i przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym w rodzinach zastępczych i RDD</u></p> <p><i>Najważniejsza jest stała praca z rodziną zastępczą i prowadzącym RDD, wspieranie ich w rozwiązywaniu bieżących problemów oraz wzmocnienie rodzin w wypełnianiu obowiązków związanych z zapewnieniem opieki i wychowania dla powierzonych dzieci.</i></p>	<p>Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Prowadzenie grup wsparcia dla rodzinnych form opieki zastępczej; 2) Udzielanie rodzinom zastępczym i prowadzącym RDD wsparcia psychologicznego, pedagogicznego, prawnego oraz terapeutycznego; 3) Pomoc rodzinom w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych; 4) Udzielanie wsparcia rodzinom zastępczym poprzez rodziny pomocowe; 5) Zatrudnianie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej; 6) Organizowanie dla rodzin zastępczych pomocy wolontariuszy; 7) Wypłatę świadczeń przewidzianych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
<p>Cel 3</p>	<p><u>Podniesienie kompetencji wychowawczych rodzin zastępczych i prowadzących RDD</u></p> <p><i>Podnoszenie kompetencji rodzin zastępczych jest konieczne ze względu na różnorodność problemów wychowawczych w rodzinach. Stały wzrost kompetencji wychowawczych rodzin będzie gwarantem profesjonalnego wywiązywania się z powierzonych zadań z zakresu pieczy zastępczej.</i></p>	<p>Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Organizowanie szkoleń podnoszących kompetencje wychowawcze rodzin zastępczych i prowadzących RDD; 2) Organizowanie specjalistycznych bloków edukacyjnych, pogadanek tematycznych; 3) Organizowanie grup wsparcia dla dzieci i młodzieży z rodzin zastępczych, w ramach których będą prowadzone zajęcia warsztatowe o charakterze edukacyjnym, profilaktycznym oraz terapeutycznym.
<p>Cel 4</p>	<p><u>Integracja środowisk rodzinnej pieczy zastępczej</u></p> <p><i>Chodzi o wymianę doświadczeń pomiędzy rodzicami zastępczymi, budowanie właściwych relacji między wychowankami, nawiązanie</i></p>	<p>Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Organizowanie spotkań integracyjnych i okolicznościowych dla rodzin zastępczych i RDD; 2) Umożliwianie dostępu do kultury, sportu i rekreacji wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej.

	<i>nowych, wartościowych znajomości i dostarczenie dzieciom pozytywnych wrażeń.</i>	
Cel 5	<p><u>Zwiększenie szans dzieci na powrót do środowiska rodzinnego</u></p> <p><i>Założeniem jest podejmowanie wszelkich możliwych, w ramach kompetencji, działań mających na celu doprowadzenie do powrotu dziecka do środowiska rodzinnego.</i></p>	<p>Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Współpracę z asystentami rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy; 2) Umożliwianie i pomoc w kontaktach dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi (o ile sąd nie zdecyduje inaczej).
Cel 6	<p><u>Poprawa sytuacji i funkcjonowania w życiu społecznym wychowanków opuszczających pieczę zastępczą</u></p> <p><i>Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej najczęściej nie mogą liczyć na pomoc ze strony rodziców biologicznych. Dlatego ważnym zadaniem PCPR jest wspieranie młodych osób w zakresie usamodzielnienia poprzez m.in. pomoc w uzyskaniu wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, a także wsparcie finansowe i rzeczowe. Ważnym jest również aktywizowanie do uczestnictwa w życiu społecznym, czy podejmowanie działań na rzecz konstruktywnych zmian w swoim życiu.</i></p>	<p>Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Pomoc osobom usamodzielnianym w pozyskaniu mieszkania z zasobów gminy; 2) Wsparcie finansowe i rzeczowe osób usamodzielnianych; 3) Wspieranie osób usamodzielnianych w aktywnym uczestniczeniu w życiu społecznym, kontynuowaniu nauki i uzyskiwaniu kwalifikacji zawodowych; 4) Organizowanie wsparcia szkoleniowego nakierowanego na podnoszenie kompetencji społecznych i zawodowych osób usamodzielnianych; 5) Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego dla osób usamodzielnianych.

<p>Cel 7</p>	<p><u>Podniesienie poziomu usług w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej</u></p> <p><i>Założeniem jest dostosowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej do nowych uwarunkowań prawnych. Ponadto zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w latach 2012 – 2014 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego mogą być umieszczane dzieci powyżej 7 roku życia. Dlatego w przypadku braku zapewnienia miejsc w RZ i RDD celowym jest dążenie do powołania placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, ukierunkowanej na opiekę nad najmłodszymi dziećmi.</i></p>	<p>Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Dokonanie zmian organizacyjnych Domów dla Dzieci Towarzystwa „Nasz Dom” w celu dostosowania do standardów określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej; 2) Zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania oraz zaspakajanie niezbędnych potrzeb dzieci, w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, społecznych i religijnych; 3) Współpracę z asystentem rodziny w celu powrotu dziecka do rodziny; 4) Obejmowanie dzieci działaniami terapeutycznymi; 5) Dostosowywanie typów opieki instytucjonalnej do potrzeb środowiska.
---------------------	---	--

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródłem finansowania zadań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 – 2014 będą środki finansowe:

- z budżetu powiatu słupskiego,
- z budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych,
- z budżetów samorządów gminnych, zobowiązanych do współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej,
- z budżetów innych powiatów, zobowiązanych do zwrotu wydatków za dzieci umieszczone w pieczy zastępczej na terenie powiatu słupskiego,
- z odpłatności rodziców biologicznych,
- pozyskane z programów, głównie z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

XI. ODBIORCY PROGRAMU

Odbiorcami Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 – 2014 będą następujące osoby:

- dzieci przebywające w pieczy zastępczej,
- rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinne domy dziecka,
- rodzice naturalni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej,
- kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz kandydaci do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,
- rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziców.

XII. REALIZATORZY PROGRAMU

Koordynatorem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 – 2014 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Słupsku, które przy jego realizacji będzie współpracowało z następującymi podmiotami:

- rodzinami zastępczymi,
- rodzinami pomocowymi,
- placówkami opiekuńczo-wychowawczymi,
- Policją,
- ośrodkami pomocy społecznej,
- sędziami i kuratorami Wydziału Rodzinnego Sądu Rejonowego,
- organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi.

XIII. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitoring programu będzie polegał na zbieraniu danych dotyczących zrealizowanych zadań od podmiotów zaangażowanych w jego realizację, przez koordynatora, tj. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Słupsku, w celu oceny, czy osiąga on założone cele.

Przedmiotem ewaluacji będzie skuteczność podejmowanych działań, głównie w oparciu o analizę założonych wskaźników. Celem będzie odpowiedź na następujące pytania:

- czy Program stwarza możliwość postępu w zakresie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie?
- czy utworzony w powiecie system wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej jest wystarczający?
- czy dzieci w pierwszej kolejności trafiają do rodzinnej pieczy zastępczej?
- czy środki pozostające w dyspozycji są wystarczające na realizację Programu?
- które metody pracy dają oczekiwane rezultaty, a które należy zmienić?

Ewaluacja Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 – 2014 będzie prowadzona w oparciu o następujące narzędzia:

- ankiety kierowane do odbiorców Programu,
- wypowiedzi ustne odbiorców Programu,
- opinie pracowników instytucji realizujących Program,
- opracowywane plany pomocy dziecku,
- indywidualne programy usamodzielnienia,
- przeprowadzane oceny sytuacji dziecka oraz funkcjonowania rodziny zastępczej.

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Słupsku będzie przedkładał Radzie Powiatu Słupskiego roczne sprawozdanie z realizacji Programu, które będzie stanowiło integralną część corocznego sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Słupsku.